

Р. СЛОВЦОВ

ЦЕЗАР БОРДЖИЯ

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

В самото свое име Цезар Борджия виждал знамение на съдбата и за свой девиз взел знаменитите думи — „Цезар или нищо“. Името на великия завоевател — символ на слава и сила — придавало на неговите честолюбиви мечти мистическа увереност. На своята парадна шпага Цезар Борджия заповядал да изгравират сцената на Рубикон и скоро сам преминал своя Рубикон. Тази решителна стъпка станала първото и най-ужасното от престъпленията на Цезар Борджия — убийството на най-големия му брат Джовани, папски полковник и хоругвоносец на църквата. Цезар — тогава двадесетгодишен — бил епископ и кардинал, но мечтаел за корона, а не за тиара. А на този път стоял брат му, когото папа Александър Борджия избрал за изпълнител на своите планове — тези същите, които лелеел и Цезар. Той желал да създаде в Италия нова, своя династия, да запази за своето семейство тези земи, богатства и власт, каквито му давало в ръцете избирането — нечувано по корупция — на папския престол. Александър шести — това възплъщение на всички пороци — горещо обичал своите деца.

Четири дни той оплаквал убийтия Джовани, не ял нищо и никого не искал да види. Тогава може би само той единствен подозирал кой е убиецът. Другите започнали да го назовават шепнешком едва след няколко месеца, в това число Макиавели съобщавал за пусналите се слухове в Рим на Флорентинската Синьория. По-късно в знаменитата книга „За държавата“ той писал: „Всеки разбира колко похвално е за държавния глава да запази вярност, да действува правдиво, без коварство. Но опитът на нашето време ни убеждава, че само онези царе успяват да свършат велики дела, които не държат на своята дума, умеят да излъжат другите и да победят тия, които им се доверяват честно“. Макиавели рисувал тук портрета на Цезар Борджия и неговата политика в ония кратки години, когато той с меч, отрова, вероломство осъществявал своята мечта и тая на Александър VI — да стане господар на Италия, да замени властта на малките князе с абсолютната монархия на Борджиите.

На 7 август 1498 г. свещената колегия свалила от кардинала Цезар Борджия неговия сан.

Папата в посланието към колегията намеквал, че безпътният живот на неговия син дискредитира църквата и затова, за спасението на неговата душа, трябва да го освободи от духовните обети. В същия този ден, когато Цезар хвърлял кардиналската шапка, посланикът на

френския крал Людовик XII му връчил грамота със звание херцог Валентиноа, с всички права на херцогство. Малко преди това Александър VI и Людовик XII сключили таен договор. Папата разтрогнал брака на краля с Жана Валуа, разрешил му да се ожени за Ана Бретонска и признал правата на краля върху миланското херцогство. В замяна на това Людовик XII се задължил да помогне на папата в неговия поход против князете Романи и другите италиански князе, давал на Цезар отряд отбрани рицари и 20,000 ливри рента.

Но преди да започне войната, Цезар отишъл във Франция да се ожени. Кралят сватосал новия херцог с Шарлота Арагонска. Цезар се интересувал малко от невястата, а повече от укрепване съюза с Франция. Шарлота, която обичала друг мъж, също останала равнодушна към прелестите на младия хубавец, който поразил френския двор с необикновения си разкош. Говорили впрочем, че при Борджиите се изразходвала повече коприна и бархет, отколкото за целия предишен век. Сватбата станала в Блуа. Френската армия се формирала наблизко до Лион. Людовик XII готвел поход към Милано. Цезар трябвало едновременно да нахлуе в Романия. Когато той напуснал Блуа, Шарлота била бременна. Цезар никога не видял повече своята млада жена.

През октомври 1499 г. Александър VI обявил, че неговите васали в Романия, не плащайки данъци на папския престол, се лишават от своите права и техните владения минават към църквата. Войската на Цезар — от отбрани френски и испански кондотери — стояла вече под Милано и щом папата намерил предлог за война, Цезар потеглил на юг. На 27 ноември херцог Валентиноа влязъл триумфално в Имола, първия завоюван град. Започнатата война продължила почти четири години.

През тия години Цезар проявил не само качества на пълководец, но и всички ония свойства, които направили от него образец на „господар“ в епохата на лицемерието, честолюбието и отсъствието на всякакви морални норми. Цезар играл своята роля с майсторството на голям артист и след кървавата разправа с Орсини той получил в подарък вързоп месо. Това било от Изабела д'Есте, маркиза Мантуанска, която отдавала дължимото на своя приятел.

Борбата не свършила с триумф за Цезар, той не останал обединител на Италия може би по проста случайност. „Аз всичко

предвидих, освен своята болест“ — говорел Цезар на Макиавели по-късно вече пленник на папа Юлий II. Трудно е да се каже, разбира се, как биха тръгнали събитията, ако Александър VI и Цезар случайно не изпили от отровното вино, приготвено за кардинал Корнето. Смъртта на Александър VI била тежък удар за Цезар. Но отровата, която погубила старика папа, не сломила Цезар, а само временно го приковала на легло. В Романия останала неговата армия и чувствайки зад себе си тази сила, Цезар веднага след смъртта на папата отправил своя верен адютант Микелото във Ватикана да задигне папската хазна — 300,000 златни дуката. Кардинал камерлинг Казанова не дал веднага ключовете на съкровището. Микелото му опрял до гърлото стилета и старикът показал и мястото, където се пазели скъпоценностите на светия престол. Натоварени с цяло богатство войниците на Микелото се върнали при Цезар. Той веднага изплатил заплатите на своите наемници и си осигурил от свещената колегия правото, до избирането на новия папа, да остане началник на папската армия.

В конклава Цезар поддържал кандидатурата на 82 годишния кардинал Пиколомини, отпаднал, болен старик. Този избор му давал преднина. Той водел едновременно преговори за съюз и с испанци, и с французи.

Пиколомини бил избран и встъпил на престола под името Пий III, но това не донесло на Цезар желаното успокоение. След смъртта на Александър Борджия се раздвижили всички негови врагове. Венецианци потеглили към Романия, испанският крал, като узнал, че Цезар се сговаря с французите, отзовал от неговите войски кондотерите испанци; в самия Рим народът, особено привържениците на Орсини — главните противници на Борджиите — нападнали двореца на Цезар. Той успял да се спаси чрез подземния вход във Ватикана, където папата бащински посрещнал своя хоругвоносец и му дал убежище в замъка св. Ангел. Изглеждало, че щастието не е съвсем напуснало Цезар. Но след три дни умрял Пий III, който бил само три недели папа. Трябвало да започне отново своята игра, но тя изглеждала вече доста трудна. Конклавът, едва събрал се, веднага провъзгласил за папа Юлиан де Ровере — Юлий II, най-злия враг на семейството Борджия. Цезар не пречил на неговия избор — той знаел, че Ровере е честен човек, и се надявал на неговата благодарност. Тук той се излъгал. Три недели след конклава Цезар бил пленник на новия папа.

Хвърлили го в кулата на Борджия, където няколко години преди това в негово присъствие бил удушен херцог Бишели, мъж на Лукреция, сестрата на Цезар.

Тук, в голямата тъмна зала с решетки на стъклата, приел той Макиавели и водел с него разговор, който — се видял на флорентинеца — „дълъг като хиляда години“. Цезар отново бил болен, не от отрова този път, а от изостряне на своята „френска“ болест. „Аз имам армия, крепости, съюзници, пари и воля. Аз вярвам в победата и в себе си.“

Цезар оздравял и по молба на испанците Юлий II го пуснал на свобода. Той заминал за Неапол — градът се намирал тогава под властта на Испания — и предложил своите услуги на Фердинанд Католика: той ще му помогне да завоюва Италия и да отмъсти на този, който го предаде. Вицекралят Гонзалве Кордуански приел предложението и Цезар започнал да събира войска. Разчитали да потеглят по морски път за Пиза, обсадена от флорентинците и после да отидат към Флоренция. На 27 май 1504 г. всичко било готово. Цезар се простил с Гонзалве и се отправил за пристанището. На вратата на двореца на вицекраля обаче го задържала въоръжена стража. Гонзалве не казал на Цезар, че Фердинанд е сключил съюз с папата и всички планове на Цезар пропадали. Три месеци той чакал в неаполитанския затвор решението на своята съдба. Най-после Фердинанд заповядал да преместят Цезар в Испания, на вечно заточение. Галерата отплувала през нощта, под охраната на няколко кораба. Капитанът позволил на Цезар да се изкачи на мостчето на галерата. Бледен, цял в черно, без оръжие и скъпоценности той гледал за последен път как постепенно бледнеят огньовете на брега на Италия, над която бе искал да властвува.

Испанец по произхождение, Цезар Борджия никога не бил в страната на своя баща; в тая страна, епископ на която той станал още като 15 годишно дете. По странна ирония на съдбата пленника затворили във Валенсия, неговия бивш епископски град, на когото някога Александър Борджия съобщавал за назначаването на епископ „протонатарисуа Цезар Борджия, известен със своите заслуги, добродетели и познания.“ Сега го прекарвали през града под стража към крепостта и го затворили в най-високата кула. Цезар, изглежда, бил окончателно сломен. В Рим за неотдавнашния всемогъщ херцог измисляли каламбури, играейки си с думите „Цезар“ или „нищо.“

Но сам той не се предавал: докато той е жив оставала и надеждата, че ще се изпълни заключеното в неговото име предопределение на съдбата. И след няколко месеца Цезар направил опит за бягство, твърде коварен и смел. Цезар повикал при себе си началника на крепостта и се опитал да го удуши, като се надявал, че с неговите дрехи и ключове може да излезе от крепостта. Цезар не съобразил едно — че няма предишната физическа сила. Опитът не сполучил.

След няколко дни Цезар бил преместен в друг затвор, в Медина дел Кампо. Затварянето продължило повече от година. Той не знаел, че в това време умряла Изабела Кастилска, завещавайки на своя мъж, испанския крал Фердинанд Арагонски, Кастилия. За нея претендирал и Филип Красиви, син на австрийския император Максимилиан, като заплашвал Фердинанд с война. От друга страна, вицекралят на Неапол, Гонзалве, искал да се отдели от Испания. Фердинанд намислил тогава да назначи своя племенник Цезар Борджия за началник на своите войски и да го прати в Италия, против Гонзалве. Когато Филип Красиви узнал за тоя проект, той сам започнал тайни преговори с Борджия чрез своя емисар, граф Бенавенте. Щастливата звезда като че ли отново изгрявала над тъмницата на Цезар. Могъщи монарси на Европа все още държали на него, виждали в пленника велик воин. Разбира се, най-лесно му било да приеме предложението на Фердинанд. Но Цезар го примамвала Италия, а тук той не искал да се връща слуга на испанците. Той забавял да даде отговор на краля, като подготвял своето бягство.

Съучастник му бил духовникът на граф Бенавенте, който подкупил един от надзирателите на затвора. В определената за бягството нощ той извел Цезар на плоския покрив на кулата. Те привързали въжето за един каменен зъбец над рова и надзирателят започнал пръв да се спуска. Но въжето се оказало много късо. Беглецът паднал в рова и си счупил краката. Неговите стонове вдигнали тревога в крепостта. Тогава Борджия се хванал за въжето и започнал да се спуска надолу. В тоя момент началника на затвора достигнал до кулата, видял въжето и го прерязал. Но нишката на живота на Цезар не се прекъснала — той бил вече близко до земята. Той паднал в рова, пълен с тиня, счупил си ръката, обаче допълзлял и стигнал до мястото, където

го очаквали конете на Беневенте. След един час беглецът бил в замъка на графа.

Един месец след това, подхвърляйки се на много опасности, той пристигнал в Памплона, столицата на Жан д'Албре, наварски крал, брат на жена му. Оттука той отново предложил своите услуги на императора Максимилиан. Жан д'Албре, назначил Цезар за началник на своите войски — той сам бил съюзник на императора против Франция и Испания — и очаквайки отговора на Максимилиан, Цезар тръгнал в поход против Етиен де Бомон, разбунтувал се васал на Жан д'Албре. Наварците обсадили крепостта Виана. През нощта на 12 март 1507 г. в лагера на Борджия се вдигнала тревога — отрядът на Бомон нападнал лагера. Цезар излязъл от палатката страшно разгневен, възседнал коня си и се хвърлил срещу неприятеля. Неговата свита останала далече след него. Пехотинците на Бомон, като видели препускащия самичък конник, му устроили засада. Той се отбранявал един против десет души, убил трима, но ризницата се откопчала и един войник ударил Цезар под мишницата. Копието стигнало до самото сърце. Другите войници го доубили, без да знаят дори с кого имат работа, смъкнали от него хубавото оръжие и дрехи и избягали. Голият труп, облян в кръв — на него имало 22 рани — лежал на каменистото поле. Едва сега съдбата турила край на тоя удивителен живот. Цезар станал нищо.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.